



# תיקוני עירובין

## גליון שאלות הלכתיות

### המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 119  
שבט תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי  
בני ברק  
054-84-83-320

#### המתווך אמר שיש עירוב בלי לדעת כלל הלכות עירוב

לעומת זאת היתה ישיבה מירושלים, שעמדה לשכור מתחם אירוח בצפון, והמתווך החרדי אמר שאין שם בעיה לטלטל, כי כל הישוב מוקף בגדר בטחונות מפוקחת, מחמת שהיא סמוכה לגבול לבנון (ליד ראש הנקרא). והנה מדובר בקיבוץ חילוני, שאף אדם לא בודק אם הגדר כשרה מבחינה הלכתית, כגון שלא יהיה חלל ג' טפחים מתחת הגדר, שהוא דבר מצוי בתקופה זו, עקב סחף הגשמים. והפתח של הישוב אינו סגור בצורת הפתח. וזה עוד בעיה שאנשים לא חוששים לומר שיש עירוב בלי לדעת את ההלכות וכלי לבדוק, ולא חושבים שבשביל להודיע על כשרות כלשהי, צריך הוראה של רב או אדם שידוע את ההלכות ומוסמך לתת כשרות. איך אפשר להחליט כזה דבר סתם? אבל אחד מצוות הישיבה פנה למוקד העירוב לפני שחתמו, והמוקד בדק את העניין וראה שיש להם גם קרפיפות גדולים בתוך הגדר, וגם אי אפשר לקיים דין שכירות מהחילונים שהם בודאי מחללים שבת בפרהסיא, ואין למתחם האירוח גדר כלשהי סביבו, א"כ ברור שהבעיה היא לא קטנה. השואל הוסיף ושאל אם אפשר לשלם כסף שמישהו יסע ויעשה עירוב בשבילם, אבל אי אפשר לעשות שם עירוב אלא בהשקעה גדולה, בהעמדת כמה צורות הפתח עם עמודים ולחיים.

המתווך החרדי שאמר שאין בעיה של עירוב, התקשר למוקד העירוב לשאול מדוע קלקלנו לו, מדוע הגדר אינה עירוב טוב. והסברנו לו שגם במקום שמוקף גדר יש עוד הלכות בעירובין, [חוץ ממה שיש לתקן את הפתח ולבדוק את הגדר]. המתווך אמר שהם דברים חדשים בשבילו, והוא לא שמע עליהם. הוא גר בעיר חרדית, שהעירוב הוא בכל מקום בעיר, ומעולם לא שמע מהבעיות האלו. אמרנו לו שיפנה לאחראי בעיר שלו, וישמע שגם הוא משקיע מאמצים ומשאבים רבים, לטפל בשתי הבעיות האלו. [כעת המתווך מנסה לדבר עם בעל המקום, שישקיע בעירוב טוב למתחם, שבביל הציבור שדורש אותו והישיבה הנ"ל עומדת לשכור בינתיים מתחם אחר, שנבדק ואושר ע"י מוקד העירוב].

מדברים אלו יש ללמוד שלא לסמוך על שמועות, או הבנות של אנשים שלא הגיעו מרבנים מוסמכים. לא לחינם צריך כשרות, וכשרות צריכה ת"ח מוסמכים, בודקים שבקיאים בהלכות וגם בפרקטיקה. ולפני כל שכירות, יש לברר אצל הרבנים המומחים לעירובין.

#### שאלת מחיצות שתי בלא ערב גם במתחם מוקף

מקרה נוסף שפנו למוקד העירוב מסמינר בירושלים, שעומד לערוך שלש שבתות למהזורי הכיתות שבסמינר, במתחם מסוים ליד חדרה. אחד מהתנהלה התקשר למוקד העירוב לברר על המקום מבחינת עירוב, והדגיש שהוא מוכן לשלם כפי שידרש, כי הסמינר מחויב שלא להביא את הבנות למקום שיכולות להיכשל בטלטול האסור, ואפילו אם זה לא אסור לגמרי, אלא יש עירוב כלשהו, הם צריכים שיהיה עירוב חלק, ברמה שיש להן בשכונות החרדיות.



גדר שתי בלי ערב ומתחתיה רצועת בטון

שליח של המוקד נסע במיוחד באותו שבוע למתחם, ועבר ביסודיות על כל הגדרות, וכן עשה שכירות רשות מבעל המתחם, כדי להתיר גם מקרה שיהיו שם מחללי שבת בדירות המגורים. המתחם היה מגודר היטב ללא ספק, ואת השער הגדול משאירים סגור כל השבת, ואנשי המתחם אמרו לו אין לך מה לבדוק, ובכל זאת הוא היה צריך להשקיע מאמץ לבדוק דין מסוים, של מחיצות שתי בלי ערב, שיש בו מחלוקת בהלכה. מכיון שהגדרות לא היו גדרות רשת, אלא מברזל כעין סוגרים, שהם ברזלים עומדים כל 10 ס"מ, ואין ברזלים שוככים אלא אחד למטה ואחד למעלה. בדין זה דעת המש"ב (סי' ש"ס שעה"צ סק"ב) בשם הפמ"ג, שמספיק פס אחד שוכב להחשיבו כמחיצות שתי וערב, הכשרים להקיף אפילו מקום גדול. אבל

#### ישיבות ומשפחות ששוכרות מתחם

##### ורק אח"כ מבררות על העירוב

בתקופה זו מתחדש שוב המצב של ישיבות ומשפחות שנוסעות לשבתות בקבוצות גדולות, ושוכרים מתחם שלם, שיש בנין נפרד לחדרי שינה ובנין נפרד לחדר האוכל, ולאחר שכל עניני הגשמיות מסודרים היטב, והתמו על שכירות המקום, פונים למוקד העירוב לברר על העירוב. וכמובן שבחלק מהמקומות יש בעיות קשות מאוד, והשואלים מופתעים לשמוע שבמקום פלוני יש בעיה בעירוב, ואומרים "הרי הרבה ישיבות היו שם".

והנה זה נכון שהיו הרבה ישיבות שלא ידעו אפילו שיש מה לברר על העירוב, ועד לפני זמן קצר גם לא היה איך לברר, לא היה מי שידוע, ולא היה מי שיהיה מוכן לבוא לבדוק. מעטים היו מבקשים מאברך שהכירו באופן אישי שהוא אחראי על עירוב, שיסע למקום ויאמר להם מה צריך לתקן, אם אפשר לתקן. והסיפורים ידועים על מקומות רבים שתיקנו עם קרשים וחוטאים, שהלךם נפלו עוד באמצע השבת.

בשנתיים האחרונות גדלה המודעות לברר על העירובים שבמקומות אלו, וגם יש בס"ד אפשרות קלה לשאול ולברר במוקד העירוב. ואכן חלה עליה גדולה במספר השואלים והמבררים, ורבים מבקשים שנשלח בודק מומחה, לראות את כשרות המתחם וחרי האירוח שהם שוכרים. אבל בדרך כלל הם מבררים אחרי שכבר שכרו את המקום, ורבים מהמקומות אינם כשרים, גם כשהמשכירים אומרים שאין בעיה.

אחת מהבעיות הקשות, שקיימת גם במתחמים סגורים, הנושא של שטחים יותר מבית סאתיים, שמלאים בקוצים וצמחיה סבוכה, שאי אפשר לאדם נורמלי לעבור ולהשתמש בשטח זה. בעירובים העירוניים מקילים בזה בליט ברירה, ולכן יתכן שהמשכיר יאמר על כזה מקום "עירוב מהודר", כי הוא עדיף מעירוב עירוני בהרבה דברים אחרים. אבל מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל הורה באופן ברור שדבר כזה נחשב כמקום שנכנסו בו מים (שו"ע סי' ש"ח ס"ו), שכיון שנמנעים מלהשתמש במקום הזה כעשה, הרי הוא כמקום שזרעו בו זרעים, ונעשה "קרפף", שדינו ככרמלית, והוא עושה את כל ההיקף כדין כרמלית, ואסור להוציא מהבנינים, או לטלטל במתחם כולו ויותר מדי אמות. וכן דעת מרן הגר"נ קרליץ שליט"א וכן התקבל בעירובים השכונתיים. ולכן הרבה מקומות אינם כשרים לנו.



חלל ג טפחים מתחת גדר הוקף

#### המשכיר יודע על הבעיה, ואומר שהעירוב מהודר

בחודש זה היו כמה מקרים שונים בענין זה. היתה משפחה שעושה שבת שבע ברכות מורחבת, ושוכרת מתחם של מוסד ליד חיפה לכל המשפחות, והם דוקא זכרו לברר מראש האם יש עירוב, אבל הברור שהם עשו הוא מדברי המשכיר בלבד. כמובן שהמשכיר אמר שהעירוב מהודר, כי כל המתחם סגור. אבל לאחר שהכל היה מסודר וחתום, החליט אחד המחוננים לשאול את מוקד העירוב, ומיד קיבל את התשובה שבמתחם הזה יש בעיה קשה של קרפיפות גדולות, והמשכיר יודע על כך, והיו בשנה זו לפחות שתי ישיבות שאמרו לו שהם לא שוכרים את המקום בגלל שהעירוב לא מסודר ברמה שאנו צריכים. וכן יש שם באחד הקרפיפות כעשרים עמודים, שעשו בשביל להוציא את הקרפף, וגם כמה קרשים שאח"כ ניסו המתארחים הרבים לעשות לחיים לעמודים שהתעקמו. וא"כ הוא יודע על הבעיה, ובכל זאת הוא אומר לשוכרים שאין שום בעיה בעירוב, והעירוב מהודר, ומסתמך על כך שאנשים לא יודעים לראות בעצמם ולא חושבים לברר. ולאחר שכבר חתמו ושכרו ומבררים, נשארים תקועים בלי אפשרות לטלטל.



דף יד. ובש"ע סי' שס"ג סכ"ד) שאם פרס מחצלת על הקורה, והמחצלת גבוהה מן הקרקע ג' טפחים, קורה אין כאן ומחיצה אין כאן, ומבאר הגמ' קורה אין כאן, משום שהיא מכוסה ואינה נראית, ולמחיצה ג' אינה כשרה, כי מחיצה שגבוהה ג' ט"מ מהקרקע פסולה, מפני שהגדיים בוקעים תחתיה. ולכן המבוי אסור בטלטול. אבל לגבי חוט של צורת הפתח כתב החזו"א שלא בטל דין צורת הפתח, כי רק קורה יש בה דין היכר, משא"כ צורת הפתח היא דין מחיצה, ואינה צריכה היכר. ולכן אם המחצלת לא סותמת את החלל של הפתח, אלא מסתירה לפניו, הצוה"פ כשרה. ועוד כתב שם שגם אם המחצלת סותמת בחלל הפתח עצמו, אם נשאר חלל ברוחב ד' טפחים וגובה י' טפחים, כשיעור המינמלי של פתח, הרי זה כשר.

לפ"ז אמר לו המשיב שהוא יכול לעשות את החוט כרצונו, מוסתר אחורי הבנין, כיון שמתחת החוט בחלל של הפתח, אין שום מחיצה ושום סתימה. ובעזרת הפתח אין דין שיהיה ניכר לעומדים מבפנים. (ויש להוסיף שיש דעות באחרונים שנקטו שגם בצורת הפתח צריך קצת היכר, לגבי עמוד בתוך מקום מוקף מחיצות, שיש שהקלו במקרה שהחוט ניכר מעל המחיצות (דלא כמשנ"ב סי' שס"ג ס"ק ק"ד). מ"מ לא מצאנו שהצריכו היכר עד כדי כך שיפסל כשאינו ניכר מבפנים).

**גדר המחוברת למשקוף ומכסה אותו**

מקרה דומה לזה נמצא באחת הישיבות הידועות, שעשו עירוב מהודר לישיבה, ובפתח אחד נתקלו בבעיה כזו. היתה שם גדר ובאמצע היה פתח עם צורת הפתח גמורה מברזל, שגם המשקוף מברזל, אך היה בה שתי בעיות א. הברזל העליון שהוא המשקוף, היה מולחם מן הצד של העמודים ובענין זה הוראת הגר"נ קרליץ שליט"א שהוא נחשב מן הצד, כיון שניכרת צורת החיבור שלו שאינה מעל גבי העמוד. ב. מלבד זה היתה עוד בעיה שלא יכולים להוסיף עוד ברזל מעל העמודים, כיון שראש העמודים והברזל העליון מוסתרים בשארית של הגדר שמעל הפתח, (התמונה מהצד החיצוני, ורואים שמבפנים יורדת שארית גדר), וא"כ המשקוף לא ניכר לעומדים מבפנים.



באותה ישיבה לא התקשרו למוקד, והחליטו להחמיר בזה, ולכן הוסיפו מתחת לברזל חוט קטן, והוא קשור מעמוד לעמוד. אלא שחוט כזה אינו כשר, מפני שהוא נמצא מן הצד של העמודים ובעזרת הפתח צריך שהחוט יישב מעל גבי העמודים (שו"ע סי' שס"ב ס"א). לכך הם הוסיפו בתוך הפתח שני קרשים, צמודים לשני עמודי הברזל, ועכשיו הקרשים הם עמודי הצוה"פ, והחוט מכווון מעל גביהם ממש. ולמרות שאינו יושב מעל הקרשים, הרי קי"ל (שו"ע שם) שהעמודים לא צריכים לגעת במשקוף, אלא שיהיו מכוונים מתחתיו ומספיק שיהיה בהם י' טפחים.

**החזרת קטן באמבולנס של גוי**

בענין מש"כ בגליון הקודם, להחזיר ילד קטן שהשתחרר מבית החולים, ע"י אמבולנס של גוי, כדי שלא לטלטלו ברחובות בידיים, יש להדגיש שמדובר במצב שלא טוב לילד להישאר בביה"ח, והוא ייחלש אם ילך את הדרך ברגליו. במקרה הנוכח היה מדובר בקטן בן שנה וחצי, אבל ה"ה בילד קצת יותר גדול, ותלוי גם אם הוא אחרי מחלה שהוא חלש, לבין בליעת דבר מסוכן וכדומה שהוא בכוחותיו. והכל לפי הענין.

ומה שרבים חושבים שקטן שיכול ללכת ברגליו מותר לשאת אותו כי חי נושא את עצמו. כבר עורר ע"ז המשנ"ב (סי' ש"ח ס"ק קנ"א) שרבים טועים בזה, והדין הוא שיש איסור הרבנן לשאת אותו, ואפילו בכרמלית. אלא שכתב שלא לומר למי שבודאי לא ישמע, משום מוטב יהיו שוגגין ואל יהיו מזידים. אנו בטוחים שהקוראים הם בגדר בודאי ישמעו, ונברכם בברכת השבת, אם תשיב משבת רגליך וכו' אז תתענ על ה'. ושכולנו נהיה תמיד בריאים ושלמים, לעבודתו יתברך שמו.

החזו"א (סי' ע"ז סק"ד) חולק בתוקף על הפמ"ג, וטוען שא"כ אין לך מחיצות ערב בלי שתי, שהרי ודאי שיש להם עמודים להחזיק את הערב, ובכל זאת נחשב ערב בלא שתי. אלא צריך שבין העמודים ובין השוכבים יהיו כל פחות מג'. וגם בענין גודל ההיקף, לדעת הריטב"א כשיש ג' אנשים או יותר, מותר להקיף אפילו שטח גדול, ובלבד שלא יהיה בית סאתיים פנוי. ולדעת החזו"א אסור שיהיה בשטח יותר מבית סאתיים. ולכן בדרך כלל אנו סומכים על צירוף ב' הדברים, דברי המשנ"ב שהם מחיצות טובות, ודברי הריטב"א שמותר להקיף שטח גדול כשיש הרבה אנשים. ואנו מציינים לשואלים שלפי החזו"א יש צורך להחמיר. אבל במתחם הנוכח היה בית סאתיים פנוי, שאנכם אפשר ללכת בו ואינו כמו קרפף של קוצים, אבל הוא פנוי ולא משתמשים בו בשבת זו. ולכן נשאר רק דברי המשנ"ב בשם הפמ"ג. ובה יש יותר מקום להחמיר.

הבודק שראה את הדבר, עבר וחישב מהו רוב ההיקף [שמקצתו היה ע"י רשת], כיון שמבואר במשנ"ב ובחזו"א שאם רוב ההיקף במחיצה טובה, אפשר להשלים את השאר במחיצות שתי בלי ערב. ובחלק מקומות הגדר עמד על קיר בטון נמוך, וכתב החזו"א שאם ה' טפחים מגובה המחיצה היא מחיצה טובה [שתי עם ערב, או סגורה], הרי זה נחשב שרוב ההיקף כשר. לסיכום יצא שצריך להוסיף שני חומים לאורך קטע מסוים בגדר, כדי שיהיה כשר גם לפי דעת החזו"א. ודברים אלו מסר המוקד להנהלת הסמינר.

בסוף הבדיקה הוא פנה לאנשי המתחם שאמרו לו שאין צורך לבדוק, והסביר להם שיש דברים שצריך להביא בשבילם מומחה בקי, שיוודע שגם במתחם סגור וטוב, יש הלכות נוספות שצריך לבדוק אותן. בשבוע שעבר נבדק מתחם נוסף בעיר בית שמש, וגם הוא אושר שהטלטול בו מותר ע"פ הלכה.

**מבצע רישום מקומות אירוח לשבתות**

בעקבות דרישת הציבור אנו פותחים מחלקה לרישום ובדיקה, למקומות אירוח כשרים, שהעירוב בהם עונה על הדרישות ההלכתיות בעירובים המקובלות בכל השכונות החדריות, ע"פ ההוראות שנתקבלו ממרן הגר"י"ש אלישיב זצ"ל, ויבדלח"ט מרן הגר"נ קרליץ שליט"א. כולל בדיקת הגדרות, גודל הפתחים והשערים וסגירתם, שכירות מהמשכיר להתיר מקרים שיש גוי או מומר בשטח. והוראות לעשיית עירוב בפת. ובדיקת דין מחיצות שתי בלי ערב לשיטת החזו"א.

מי שיכול לסייע לנו ולציבור כולו, במסירת שמות של מקומות אירוח מוקפים כהלכה, עם כתובת [ומס' טלפון], וכן שמות של מקומות שנבדקו ואינם כשרים, נא לפנות לטל' של המוקד 05484-833-20. אנו זקוקים בזה גם לאדם שיכול לארגן את הרישומים, ולפנות לבעלי האירוח ולמתווכים, שידאגו לעירוב כשר. וכל המסייע יזכה בזיכוי הרבים בשמירת שבת מחללו, ושכרו הרבה מאוד על פי פעלו.

**חוט העירוב שמוסתר אחורי תקרת הבנין**

בשבוע זה הגיעה למוקד העירוב שאלה חדשה מאחד העירובים השכונתיים בבית שמש, האחראי על העירוב התקשר ושאל על פתרון חדש שהוא רוצה לעשות, והתעורר לו ספק בכשרותו. הוא רצה לקשור חוט של צורת הפתח בחניה של בנין, באופן שהבנין יהיה בתוך העירוב, והחוט יהיה ממש מאחורי הבנין (התמונה מהצד החיצוני), וכדי שהוא לא יקרע מהמוכנויות שנכנסות, הוא רצה לקשור אותו למעלה מגובה התקרה.



לפתע התעורר לחשוב, הרי הוא למד בגלינות שבלחי יש דין שיהיה ניכר למי שעומד בתוך העירוב, ואם הלחי נמצא מאחורי קיר ואינו ניכר מבפנים, הוי נראה מבחוץ ושווה מבפנים, וכתב החזו"א שאינו כשר לצורת הפתח [ומש"כ בשו"ע שכשר ללחי, היינו ללחי של מבוי, ולא לצורת הפתח]. ויש מקרים שהלחי נמצא ממש בצד ולא סמוך לשפת המבוי, והוא מוגדר "אחורי הכותל", שמבואר בחזו"א שהוא פסול [וגם בלחי של מבוי נחלקו הראשונים ע"י רש"י ותוס' בעירובין דף ט. ובמחלוקת הב"י ובה"ח סי' שס"ג ס"ט]. לפ"ז הוא הסתפק במקרה שלו שהחוט אינו ניכר למי שעומד בתוך העירוב, מחמת שהחוט מעל גובה התקרה והוא צמוד לבנין מבחוץ [בתוך ד' טפחים] האם גם בחוט יש דין שלא יהיה מוסתר, ושהיה ניכר לעומד בתוך העירוב.

**דין היכר בקורה ובמשקוף של צורת הפתח**

המשיב במוקד אמר לו, שבדין זה כתב החזו"א (סי' ע"ז ס"ק י"ט) שיש הבדל בין קורה של מבוי, לחוט של צורת הפתח. בקורה של מבוי כתוב בגמ' (עירובין

**שיעור בעירובין**  
**בעז"ה יתקיים שיעור נוסף על העירובים המצויים בזמנינו**  
**במוצ"ש פר' בשלה, ט"ז בשבט**  
**בביהמ"ד "משכן התורה" - נתיבות בשעה 8:30**

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:  
**מוקד העירוב השכונתי**  
 קו מידע הלכתי ומידע אקטואלי על גבולות העירובים השכונתיים  
 ניוטן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- **A83320@GMAIL.COM**

